

Περιεχόμενα

Εισαγωγικό σημείωμα της διευθύντριας της σειράς	5
Πρόλογος	7
Εισαγωγή	9

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

1. Απώλεια της ακοής ή κώφωση	13
2. Εκπαίδευση κωφών: εξέλιξη και μοντέλα σκέψης	17
Η εξέλιξη της ειδικής εκπαίδευσης των κωφών σε Ευρώπη και ΗΠΑ.....	17
Η εξέλιξη της ειδικής εκπαίδευσης των κωφών στην Κύπρο	25
3. Εκπαίδευση των κωφών	29
Η γλώσσα των κωφών	29
Γλώσσα και γνωστική ανάπτυξη	30
Μορφές επικοινωνιακής πολιτικής των κωφών	33
Το είδος του σχολείου	38
4. Διαμόρφωση εκπαιδευτικής πολιτικής	45
Ανθρωπιστική δράση	46
Κοινωνική επένδυση	46
Σύγκρουση μεταξύ ανταγωνιστικών ομάδων	46
Κοινωνικός έλεγχος	47

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

5. Ιστορικό πλαίσιο	53
6. Περιγραφή της έρευνας	59
Υποθέσεις	59
Σχεδιασμός και μεθοδολογία.....	60
Αρχειακό υλικό	60
Συνεντεύξεις	61
7. Παρουσίαση των αποτελεσμάτων	63
Σχολή Κωφών (1953-1979) και η έκθεση UNESCO (1980).....	63
Τα πρώτα βήματα της ένταξης	65

<i>Η δυσαρέσκεια</i>	68
<i>Οι διεκδικήσεις</i>	74
<i>Η εφαρμογή της ένταξης</i>	77
<i>Η έκθεση Μαρκίδη (1990)</i>	84
<i>Σχολή Κωφών: ερευνητικές προσπάθειες και αναδιάρθρωση</i>	90
<i>Η έκθεση Κωνσταντινίδη (1992)</i>	94
<i>Αντιδράσεις στην έκθεση Κωνσταντινίδη</i>	99
<i>Η νομοθεσία του 1993</i>	101
<i>Η πορεία προς τη νέα νομοθεσία</i>	107
<i>Έκθεση UNESCO (Hansen, 1993)</i>	107
<i>Θεωρητικές συζητήσεις – Η πρώτη ανατροφοδότηση</i> <i>από την εφαρμογή της ένταξης</i>	108
<i>Η νέα νομοθεσία</i>	113
<i>Το νομοσχέδιο του 1995 και οι αντιδράσεις</i>	113
<i>Το νομοσχέδιο του 1997 και οι εκθέσεις Barnard και Πασχάλη</i>	120
<i>Το νομοσχέδιο του 1998 και οι ερευνητικές</i> <i>προσπάθειες των κωφών</i>	125
<i>Η νέα νομοθεσία 113(1)/99, η εφαρμογή και το μέλλον</i>	130
8. Συμπεράσματα	141
<i>Η διαμόρφωση της πολιτικής της ένταξης στην Κύπρο</i>	141
<i>Οι παράγοντες διαμόρφωσης της πολιτικής</i> <i>της ένταξης στην Κύπρο</i>	145
<i>Παγκύπριος Σύνδεσμος Γονέων Κωφών</i>	146
<i>Παγκύπρια Οργάνωση Κωφών</i>	149
<i>Σχολή Κωφών</i>	151
<i>Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού</i>	154
<i>Έρευνες - εκθέσεις</i>	155
<i>Νομοθεσία</i>	156
Επίλογος	159
Βιβλιογραφία	161
<i>Ελληνική</i>	161
<i>Ξενόγλωσση</i>	163
<i>Αρχαιακό υλικό</i>	164
Ευρετήριο ονομάτων, όρων και θεμάτων	169

1 | *Απώλεια ακοής ή κώφωση*

Με τον όρο *απώλεια ακοής* εννοούμε:

Την αδυναμία του ακουστικού μηχανισμού να μεταφέρει καθαρά τους ήχους του περιβάλλοντος και ιδιαίτερα της ομιλίας στα κέντρα του εγκεφάλου, για να διαβιβαστούν τα μηνύματα που μεταφέρουν οι ήχοι. Η πολύ σοβαρή ακουστική απώλεια, η κώφωση, δεν επιτρέπει σ' ένα άτομο να ακούει την κανονική ομιλία ακόμα και από πολύ μικρή απόσταση. Όσο μεγαλύτερη είναι η ακουστική απώλεια, τόσο οι δυσκολίες για ανάπτυξη του προφορικού λόγου μεγαλώνουν, από τη μια, γιατί το κωφό άτομο δεν ακούει ένα υπόδειγμα ομιλίας για να το μιμηθεί και, από την άλλη, γιατί δεν μπορεί να ελέγχει και να κατευθύνει την ομιλία μέσω της ακοής.

(Μερακλής, 1991: 6)

Το παραπάνω απόσπασμα είναι ιδιαίτερα διαφωτιστικό όσον αφορά την απώλεια ακοής, γιατί, αφενός, μας πληροφορεί ότι υπάρχουν διαβαθμίσεις στο πρόβλημα και, αφετέρου, θίγει το σημαντικότερο θέμα σχετικά με την εκπαιδευτική πτυχή του αισθητηριακού αυτού προβλήματος, το γεγονός δηλαδή ότι τα παιδιά με απώλεια ακοής δεν προσλαμβάνουν τον λόγο και όμως καλούνται να τον παράγουν. Η διαπίστωση αυτή θέτει κατ' επέκταση σημαντικά ερωτήματα για την εκπαιδευτική πολιτική που εφαρμόζεται στην περίπτωση των κωφών¹.

1. Τα παιδιά και τα άτομα με απώλεια ακοής θα αναφέρονται στο παρόν βι-

Όσον αφορά τα αίτια της κώφωσης, αυτά διακρίνονται: σύμφωνα με τη χρονική στιγμή της εμφάνισης του προβλήματος, σε *προγεννητικά* και *μεταγεννητικά* και, «ανάλογα με το μέρος του μηχανισμού της ακοής που βρίσκεται σε βλάβη», σε *κώφωση αγωγής* και *νευροαισθητηριακή κώφωση*, με την τελευταία να θεωρείται πιο σοβαρή (Σχολή Κωφών, 1983: 15).

Ο βαθμός της απώλειας ακοής μετράται σε decibels (dB). Η απώλεια από 20 έως 60 dB συνιστά *κώφωση ελαφριάς έως μέτριας μορφής*. Απώλεια από 60 έως 90 dB συνιστά *κώφωση σοβαρής μορφής*. Τέλος, απώλεια ακοής μεγαλύτερη των 90 dB συνιστά *κώφωση βαριάς μορφής* (Smith, 1998). Όσο μεγαλύτερη είναι η απώλεια ακοής επομένως, τόσο πιο δύσκολο είναι να αποκτήσει το παιδί λόγο (Μερακλής, 1991), χωρίς όμως αυτό να αποτελεί κανόνα, αφού, όπως αναφέρεται στη βιβλιογραφία, το ταλέντο στη χειλεανάγνωση μπορεί να είναι καθοριστικό στην απόκτηση προφορικού λόγου (Kyle & Woll, 1985).

Η χρονική στιγμή της απώλειας ακοής θεωρείται ίσως ακόμα πιο σημαντική. Τα παιδιά που θα παρουσιάσουν απώλεια ακοής αφού έχουν κατακτήσει την προφορική γλώσσα αποκαλούνται «μεταγλωσσικά κωφά» και συνήθως δεν παρουσιάζουν γλωσσικά προβλήματα. Τα παιδιά που θα παρουσιάσουν απώλεια ακοής προτού κατακτήσουν την προφορική γλώσσα ονομάζονται «προγλωσσικά κωφά» και αντιμετωπίζουν σοβαρά γλωσσικά προβλήματα (Smith, 1998). Το στοιχείο αυτό της *προγλωσσικής* ή *μεταγλωσσικής* κώφωσης αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τη γλωσσική και εκπαιδευτική πρόοδο του κάθε παιδιού.

Πέραν όμως του βαθμού απώλειας ακοής και της χρονικής στιγμής εμφάνισης της απώλειας, το ακουστικό βοήθημα (Smith, 1998) και το κοχλιακό εμφύτευμα αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για τη ρύθμιση του προβλήματος και τον βαθμό προόδου του παιδιού με απώλεια ακοής στο θέμα της γλώσσας. Ειδικότερα:

Το κοχλιακό εμφύτευμα είναι μια συσκευή η οποία βοηθά τα άτομα αυτά να αντιλαμβάνονται τους ήχους. Αποτελείται από ηλε-

βλίο ως «κωφοί», διότι, όπως θα εξηγηθεί στη συνέχεια, αποτελούν μια ιδιαίτερη γλωσσική ομάδα που στη μεγάλη της πλειονότητα αυτοπροσδιορίζεται με αυτή την ονομασία.

κτρόδια που εμφυτεύονται με εγχείρηση μέσα στον κοχλία και τα οποία μεταφέρουν ηλεκτρικά σήματα στο ακουστικό νεύρο. Τα ηλεκτρόδια αυτά ενεργοποιούνται από τους ήχους που συλλέγει το εξωτερικό μέρος της συσκευής.

(Σχολή Κωφών, 2003: 32)

Όπως όμως υπογραμμίζουν οι ειδικοί, το κοχλιακό εμφύτευμα δεν είναι πανάκεια, αφού «(ε)ίναι δύσκολο να γνωρίζουμε τα ακριβή αποτελέσματα που θα έχει ο χρήστης του κοχλιακού εμφυτεύματος» (Σχολή Κωφών, 2003: 32), ενώ εξίσου δύσκολο είναι να προβλέψουμε την εκπαιδευτική του πρόοδο.

Μετά από αυτή τη σύντομη παρουσίαση της ιατρικής πτυχής της κώφωσης, θα προχωρήσουμε στην παρουσίαση της εκπαιδευτικής πτυχής του θέματος. Στη συνέχεια θα παρατεθούν οι σημαντικότεροι σταθμοί και τα διαφορετικά μοντέλα σκέψης αναφορικά με την εκπαίδευση των κωφών.